

Christina Sweeney-Baird

VIIMEISET MIEHET

Suomentanut Kirsi Luoma

LIKE

Englanninkielinen alkuteos:

The End of Men

Copyright © Christina Sweeney-Baird 2021

Suomenkielinen laitos © Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2021

LIKE

Like Kustannus

Helsinki

www.like.fi

ISBN 978-951-1-37866-2

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2021

*Omistettu äidilleni Margaritalle.
Olen niin iloinen, että olen tyttäresi.*

Tekijän huomautus

Kuulin koronaviruksesta ensimmäisen kerran niin kuin luultavasti useimmat ihmiset. Jokunen pikku uutinen siellä täällä. Ystävien lähettämiä sähköposteja, joissa kyseltiin: ”Oletko nähnyt tätä? Outo juttu!” Se tuntui usean viikon ajan etäiseltä, kuten niin monet ulkomailta kantautuvat uutiset. Joltain kauhealta ja pelottavalta, mutta minua tauti ei koskettaisi.

Nyt, vain joitain kuukausia noiden viestien ja uutisten jälkeen, kansalaisten liikkumista on rajoitettu ja minä olen sulkeutunut Lontoon keskustan asuntooni. Poistun kotoa kerran päivässä ulkoilemaan ja kerran viikossa hoitamaan välttämättömät ostokset. En tiedä, milloin voin tavata sukulaisiani, ystäviäni ja työtovereitani seuraavan kerran. Miljardit ihmiset ympäri maailmaa ovat samassa tilanteessa. Tunnen olevani suunnattoman onnekas, koska olen säilyttänyt työpaikkani ja ilmeisesti myös toipunut koronavirustartunnasta (en käynyt testissä, mutta minulla oli vahvasti virukseen viittaavia oireita, kuten yskää, hengenahdistusta ja voimakasta väsymystä palattuani matkalta Pohjois-Italiasta). Sanotaan, että taiteessa tulisi pyrkiä totuuteen, mutta kun kyse on koronaviruksesta, aivan niin autenttista kokemusta en olisi kaivannut.

Korona iskee pahemmin miehiin kuin naisiin, ja tuntuu lievästi sanoen epätodelliselta, että ennen tätä pandemiaa kirjoitin kirjan

pandemiasta, joka iskee pahemmin miehiin kuin naisiin. Yksi jos toinen onkin ehtinyt nimittää minua puolileikillään Kassandraksi. Kun aloin kirjoittaa *Viimeisiä miehiä* syyskuussa 2018, se tuntui radikaalilta ajatuskokeelta. Kuinka villisti voisin päästää mielikuvitukseni laukkaamaan? Millä tavoin lukemattomia kuolonuhreja vaativa globaali pandemia muuttaisi maailmaa? Miltä maailma näyttäisi ilman miehiä, tai niin, että valtaosa miehistä olisi kadonnut? Kirjoitin kirjan ensimmäistä versiota yhdeksän kuukautta, ja se valmistui intensiivisen kirjoitusrupeaman jälkeen kesäkuussa 2019. Muokatessani sitä nyt julkaisukuntoon vertaan kuin huomaamattani luomaani mielikuvitusmaailmaa siihen, mitä ympärilläni todellisuudessa tapahtuu. Kyselen itseltäni, kuinka kaukana nuo kaksi maailmaa ovat toisistaan. Spekulaatiivisen fiktion kirjoittajana en uskonut milloinkaan päätyväni tällaiseen tilanteeseen.

Helpotukseksi koronavirus ei ole lähimainkaan niin tappava kuin kirjani kuviteltu virus. Tässä kuvatut tapahtumat kuuluvat tukevasti fiktion maailmaan, romaanin kansien väliin. Ja siitä huolimatta meneillään on merkittävin pandemia meidän elin-aikanamme. Tällaista en olisi osannut kuvitella edes pahimmissa painajaisissani. Toivottavasti tautiin on jo saatu rokote, kun luette tätä tekstiä. Toivottavasti terveydenhoitojärjestelmämme selviävät ja taloutemme toipuvat. Toivottavasti läheisenne ovat turvassa ja maailma on palannut siihen ihanaan, tylsään, nostalgiseen tilaan, jota nyt niin hartaasti kaipaam. Takaisin normaaliin.

Christina Sweeney-Baird

12. huhtikuuta 2020

ENNEN

Catherine

Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta Viisi päivää aiemmin

Täytyykö vanhemmankin pukeutua halloweenina joksikin? Tätä ei ole tarvinnut aiemmin pohtia. Theodore täytti vasta vähän aikaa sitten kolme, joten tähän asti olen tyytynyt pukemaan hänet johonkin söpöön asuun (porkkanaksi, sitten leijonaksi ja sitten suloiseksi palomieheksi, jolla oli pörröinen kypärä) ja ottamaan hänestä kuvia kotona. En halua olla mikään tosikkoäiti, joka on muka liian hieno tällaisiin juttuihin. Mutta en halua myöskään nolata itseäni vaikuttamalla yli-innokkaalta. Panostavatko kaikki muut vanhemmat tähän hommaan? Tai yleensä ketkään? Miksei näitä asioita selosteta missään etukäteen?

Beatrice, ainoa todellinen ystäväni Theodoren päiväkodista, ei kuulemma suostuisi ikipäivänä sonnustautumaan mihinkään tulenarkoihin vetimiin, mutta hän onkin töissä investointipankissa ja ostelee kahden tonnin käsilaukkuja, ”kun päivä on ollut kurja”. Hänestä ei välttämättä voi päätellä, mitä muut äidit tässä Etelä-Lontoon hiljaisessa kolkassa tekevät.

Silmäilen tarjolla olevia asuja kiusaantuneena. ”Seksikäs noita.” Ei. Entä ”seksikäs orjatar” *Orjattaresi*-sarjan tapaan? Sen jos puki-

sin päälleni, saisin elinikäisen porttikiellon lapseni päiväkodin vanhempainyhdistykseen. ”Seksikäs kurpitsa.” Järjetöntä. Mitä Phoebe tekisi? Hän on ystävästäni käytännöllisin ja tervejärkinen ja ratkaisee tilanteen kuin tilanteen ikään kuin vastaus olisi ollut alun alkaenkin ilmiselvä. Phoebe neuvoisi minua pukeutumaan yksinkertaisesti johonkin mustaan ja pistämään päähän noitahatun, joten teen niin. Luulen, että tämäniltaisen karkkikerroksemme saalis jää melko lailla vaatimattomammaksi kuin Phoeben tyttärillä. Hän kun asuu järkyttävän kalliilla alueella Batterseassa saatuaan isältään viime vuonna muhkean perinnön. Isä jätti hänelle talon, jossa on kuusi huonetta ja valtava puutarha. Phoebe tosin vitsailee maksaneensa jo tästä kaikesta kalliisti, sillä hän peri isältään myös kunnan kotkannenän.

Vilkaisen kelloani. Theodore täytyy hakea hoidosta, ja tajuan olevani jälleen kerran myöhässä. Nappaan noitahatun mukaani ja lähdän. Joudun maksamaan 20 puntaa jokaisesta yli menevästä viidestä minuutista. Hirveää kiskontaa. Voisi melkein perustaa oman päiväkodin ja lyödä rahoiksi.

Syöksyn sisään ovista, kertaan hätäiset fraasit muiden äitien kanssa – *Hei vaan, hei. Juu, tiedetään, myöhässä taas, vaikka teenkin paljolti etätöitä! Aivan! Hoidan asiat vähän niin sun näin, hah, niin hauskesti sanottu, mikä huumorintaju* – ja korjaan talteen onnettomana odottavan Theodoren.

”Äiti oli taas myöhässä”, hän huokaa.

”Anteeksi, kulta. Olin ostamassa noitahattua iltaa varten.”

Pienet kasvot kirkastuvat. Harhautus toimii jälleen kerran. Halloween on pojasta jännintä mitä voi kuvitella (kunnes päästään jouluun), vaikka vielä viime vuonna hän ei käsittänyt siitä oikein mitään. Juuri tällaiseksi kuvittelin aina vanhemmuuden. Omat vanhempani kuolivat, kun olin kymmenvuotias, eikä minulla ole sisaruksia, joten vauva-aika oli täynnä epämiellyttäviä yllätyksiä. Voiko ihminen todella olla näin poikki? Miten poika voi olla näin usein kipeänä? Siis näin yksinäiseksi sitä voi itsensä tuntea? Hallo-

ween, joulu ja syntymäpäivät ovat turvallisia tiloja, joissa haaveeni täydellisestä Pinterest-äitiydestä ovat hetken totta.

Kun pääsemme kotiin ja lämpimään, alan kokata saman tien. Olen yrittänyt saada pojan ruokittua ennen Anthonyn kotiintuloa, jottei isän näkemisen synnyttämä sekasorto saisi häntä hylkäämään ateriaansa kesken kaiken niin että kasvikset jäävät virumaan surkeina lautaselle. Jos kolmivuotiaan haluaa syövänsä jokseenkin täysipainoisesti, on oltava valmis suostuttelemaan loputtomiin, ja tänään homma käy aivan erityisesti voimille. *Vielä yksi herne, ja sitten voit ottaa kaksi pastanpalaa. Viisi hernettä, ja saat katsoa leffan lauantaina.*

Anthony tulee kotiin juuri kun Theodore on laahautunut yläkertaan tuskastuneena siihen, että tänäkin iltana täytyy peseytyä ennen nukkumaanmenoa. Anthonylla on vielä työpuhelu kesken, kun hän kävelee sisään ovesta. Hän näyttää lopen uupuneelta. Olemme loman tarpeessa. Nyt kun olemme puolivälissä neljäntäkymmenettä, taidan sanoa niin joka toinen viikko, vaikka olisimme juuri lomailleet.

Anthony on vihdoin lopettanut puhelunsa. Se liittyi jotenkin lohkoketjuihin ja muihin käsittämättömiin sanoihin, jotka eivät kerro minulle mitään. Kymmenen vuoden naimisissa olon jälkeen en enää jaksa tuntea huonoa omaatuntoa siitä, etten ymmärrä mieheni työasioita. Olen päässyt täysin sinuiksi tietämättömyteni kanssa. Jos syvällinen ymmärrys puolison työstä olisi edellytys pitkälle ja onnelliselle avioliitolle, yksikään avioliitto ei pysyisi kasassa. Ja jos Anthonyn pitäisi nimetä jokin tieteellisistä artikkeleistani viime ajoilta, ei se onnistuisi yhtään sen paremmin kuin Javalla ohjelmoiminen minulta. Tuo sana tuo mieleeni aina pikemminkin vartalovoiteen kuin ohjelmoinnin.

Saan tervehdyksen, suukon poskelle ja pikaisen halauksen ennen kuin Anthony suuntaa yläkertaan. Hän hoitaa iltapesun ja nukuttamisen, minä päiväkodista hakemisen ja päivällisen. Käytännössä ne illat ovat kuitenkin valitettavan harvassa, kun työnjako toteutuu täydellisesti. Kaadan itselleni lasillisen punaviiniä – tiskikoneen

täyttö voi odottaa, toisin kuin sähköposteihin vastailu – ja mieleeni välähtää, ettei tämä kävisi päinsä, jos saisimme toisen lapsen. Ei rauhaa eikä suht siistiä keittiötä ja viinilasia kädessä. Ei toivoakaan pitkästä illasta, jonka mittaan voisin keskustella miehieni kanssa, katsella rauhassa televisiota ja vetäytyä sitten nauttimaan aivoja hellivistä ja parisuhdetta vaalivista kunnon yöunista.

”Millainen päivä sinulla oli?” Anthony on palannut alakertaan. Hän jättää näköjään tänä iltana viinin väliin ja kaapaisee lautaselleen annoksen hänelle jättämäni pastaa.

”Editointia, editointia, editointia. Artikkelin kirjoittamisen ihanin vaihe”, vastaan sarkastisesti. Yksi Oxfordin tutoreistani sanoi minulle kerran, että tutkijana ihminen saa tehdä läksyjä koko elämänsä. Naulan kantaan, vaikken uskonut sitä silloin. Kolme arvioijaa on lukenut viimeisimmän artikkelini Tanskan ja Britannian kasvatustyylien eroista ja vaikutuksesta koulutustasoon, ja kuinka ollakaan, kaikki toivovat tekstiin erilaisia ja keskenään ristiriitaisia muutoksia. Käytyäni läpi kommentteja kahdeksan tuntia putkeen olin niin poikki, että teki mieli heittää läppäri ulos ikkunasta. Päätelin sen tarkoittavan, että voisin jättää kommentit omaan arvoonsa, ja uskalsin jo ehdottaa niin mukavalle pomolleni Margaretille. Hän ei kuitenkaan heltynyt vaan neuvoi minua juomaan tänä iltana reilun lasillisen punaviiniä ja jatkamaan urakkaa huomenna.

Selitän noitapukutilanteen, ja Anthony katsoo minua vakavana. ”Hyvä suunnitelma”, hän sanoo. ”A-suunnitelma: noita. B-suunnitelma: normaali nainen mustissa vaatteissa.” Tämä on yksi hänen ihanimmista puolistaan: se miten tosissaan hän suhtautuu tällaisiinkin asioihin. Hän ei ikinä sanoisi: ”Miksi ihmeessä puhumme näin typerästä jutusta?” Mieleeni muistuvat tuplatreffit, joilla olimme ystäväni Libbyn ja hänen silloisen miesystävänsä kanssa yhdessä sushipaikassa Sohossa. Libby alkoi puhua jostakin, en nyt muista tarkemmin mistä, ja miesystävä sanoi, että oli naurettavaa ottaa sellainen asia puheeksi. Anthony sanoi siihen täysin vakavalla äänellä: ”Jos hän haluaa puhua siitä, se ei ole naurettavaa. Hän ei ole naurettava.”

Libbyn mukaan Anthony on yksi syy hänen sinkkuuteensa, koska meistä kahdesta hän näkee, millaista rakkauden kuuluu olla. Yritän muistuttaa, millaisia olimme yliopistossa. Olemme olleet yhdessä jo puolet elämäämme ja ehtineet siinä ajassa sulautua saumattomasti yhteen. Ei niin käy silmänräpäyksessä. Taisin kerran sanoa Libbylle jotain siihen suuntaan, että parisuhde on ”matka”, ja hän piti mykkäkoulua, kunnes tarjosin hänelle gintonicin tuplana.

Kun Anthony on korjannut lautaset pöydästä – rehellisesti sanoen jätin työn hänelle, koska hän on meistä kahdesta siistimpi – huokaan tyytyväisenä ja otan sohvalta mukavamman asennon. Hän luo minuun intensiivisen katseen. Joko hän haluaa seksiä tai sitten meidän pitäisi taas puhua siitä yhdestä asiasta. Mennäkö hedelmöityshoitoihin vai ei? Kysymys, jota pariskunnilla on ollut mahdollisuus harkita vasta neljäkymmentä vuotta. Muutama kuukausi sitten huomasin Anthonyn työkalenterin sivunnurkassa perjantain kohdalla ison H-kirjaimen. Päätelin saman tien, että hänellä on suhde, vaikkei siitä ole mitään todisteita. Hannah? Heather? Haley? Kuka se nainen on? Sijoittelin muutaman viikon ajan H:lla alkavia naistennimiä keskusteluihimme ja pelkäsin hänen punastuvan tai näyttävän syylliseltä, mutta hän vain luuli, että yritin ehdotella hienovaraisesti vauvalle sopivia nimiä.

Tarkistin hänen kalenterinsa parin viikon välein ja näin saman H:n yhä uudelleen. En tiedä, miksen yksinkertaisesti kysynyt siitä. Hän ei valehtele minulle, ja kyse oli luultavasti jostain tylsästä työstä, mutta jokin siinä häiritsi minua. Halusin ratkaista arvoituksen itse. Ja kaksi viikkoa sitten tajusin. H-kirjain esiintyi aina niiden päivien kohdalla, joiina päädyimme puhumaan hedelmällisyydestä, tai tarkemmin sanoen minun hedelmättömyydestäni. Tarkistin asian päiväkirjoistani, ja niin todella oli. Niinä päivinä, joiden kohdalle hän oli merkinnyt H:n, sama keskustelu toistui aina uudelleen. Anthony on luonteeltaan suunnittelija. Hän ei voi antaa asioiden edetä omalla painollaan. Lomia ajatellen se on aivan mahtava piirre. Minun ei tarvitse panna tikkua ristiin, ja yhtäkkiä olen Lissabonissa

ihanassa hotellissa, johon hän on tehnyt varauksen kohtuuhintaan kahdeksan kuukautta aiemmin. Vielä paremmin se toimii, kun kyse on treffi-illoista tai vaikkapa päiväkotipaikan hakemisesta. Mutta sellaisena keskiviikkoiltana, kun vaimo oli toivonut aviomiehensä houkuttelevan häntä sänkyyn, se voi pilata tunnelman.

Tavallaan kadehdin naisia, jotka olivat tässä asemassa ennen kuin sellainen piinallinen ihmeratkaisu kuin lapsettomuushoito tuli saataville. Moni nainen sai yhden lapsen tai ei lapsia ollenkaan, ja sillä hyvä. Kyyneliä vuodatettiin ja rukouksia luettiin, ja jotkut epäilemättä pohtivat itsesäälin vallassa: ”Miksi juuri minä?” Mutta valinnanvaraa ei ollut. Silloin olisin vain voinut nostaa käteni pystyyn. Miten helpottava ajatus.

Olemme nyt käyneet näitä keskusteluja lähes vuoden. Sitä ennen yritimme vuoden verran ja uskoimme, että se onnistuisi. Mutta mitään ei tapahtunut. Munasarjani eivät osoittaneet elonmerkkejä. Yritin ”herätellä” niitä Clomid-nimisellä lääkkeellä, mutta ne vain painoivat torkkunäppäintä ja kieltäytyivät tylysti yhteistyöstä.

”Juttelin tänään töissä pomon kanssa.” Sävähän, kun Anthony ottaa hänet puheeksi. Jälleen kerran. Se nainen on yrittänyt sitkeästi saada Anthonyn taivuttelemaan minut hedelmätyshoitoihin. Inhoan häntä, vaikka emme ole ikinä tavanneet. Tämä asia ei kuulu hänelle. Mutta lupasin vihkivaloissamme olla aina valmis kuuntelemaan avoimin ja vastaanottavaisin mielin. Olin kaksikymmentäneljä vuotta! En aavistanut, miten ärsyttävää voi olla, kun pitäisi jaksaa kuunnella, vaikka haluaisi vain nautiskella viinilasillisesta. Mutta lupaus on lupaus. Siispä kysyn hymyillen: ”Ai mistä?”

”Hän sanoi, että sisaruksen tulo on tehnyt hyvää Alfille. Poika on nyt seurallisempi. Juttelee enemmän. Se on kuulemma tehnyt Alfiesta empaattisemman.”

Karvani nousevat pystyyn. Se kamala nainen arvostelee minun perhetilannettani, vaikkei sitä täysin suoraan sanokaan. Ihan kuin kasvattelisin täällä jotain pelottavan tuppisuista tulevaa sosiopaattia, kun en ole tullut lisääntyneeksi tämän enempää. Ynähdän epämää-

räisesti ja tyhjennän uhmakkaasti viinilasini. Tiedän hyvin, miten turmiollista alkoholi on hedelmällisyydelle.

”Ei odoteta enää”, Anthony sanoo malttamattomana. Kaikki varovaisuus on yhtäkkiä tipotiessään. Olen kuullut tämän ennenkin. ”Ihan totta. Olen miettinyt sitä tosi paljon. Lopetetaan jatkailu. Molemmilla alkaa olla jo ikää. Sinä täytät parin kuukauden päästä kolmekymmentäneljä, ja tilastojen mukaan onnistumismahdollisuudet huononevat iän myötä.” Hän katsoo minua kuin asia olisi aivan yksinkertainen. Kunhan lakkaan jarruttelemasta, kaikki menee hyvin!

”Onhan tästä jo puhuttu. Ja tilastot kyllä tiedetään, mutta...” Olen sanonut kaiken sanottavani jo tuhat kertaa. Jos olisi taattua, että saan hoitojen avulla vauvan, sen uuden perheenjäsenen, jota olemme niin pitkään toivoneet, ryhtyisin hommaan saman tien. Mutta kun siitä ei ole mitään varmuutta. Tiedän, millä todennäköisyydellä se toimii. Onnistumisen mahdollisuudet eivät ole hyvät, enkä ole ikinä pitänyt uhkapelistä. Tuntuu niin vastuuttomalta aloittaa hedelmöityshoidot, kun meillä jo on Theodore ja voin omistaa kaiken aikani hänelle. Olen oppinut hyväksymään perheemme tällaisena. Entä jos en pystykään huolehtimaan hänestä, kun olen niin surkeassa kunnossa kaikkien niiden hormonien takia, tai koska pettymys on niin raskas? Jospa en olekaan enää niin hyvä äiti nykyiselle lapselleni sen jälkeen, kun alan tavoitella uutta? Ja taas toisaalta olisi niin ihanaa saada toinen Theodore ja nähdä poikamme leikkivän toisen lapsen kanssa, että joskus se tunne iskee minusta ilmat pihalle. Silloin ymmärrän hetken aikaa, miksi Anthony on niin vuorevarma siitä, että meidän täytyy saada uusi vauva.

Minulla se vaihtelee niin paljon. Toisinaan tunnen olevani täysin valmis siihen. Pystyn kyllä. Neulat tänne vaan, pistäkää minuun vaikka mitä, laittakaa vaikka remmeihin. Suostun kaikkeen, kunhan saan lapsen. Ja taas joinain viikkoina jo pelkkä ajatus niistä ympärillä pyörivistä ihmisistä ja härveleistä ja kaikesta siitä, mitä työnnetään sisääni, kauhistuttaa niin, että tekee mieli kاپertyä sykkyrälle. *Ei,*

kroppani sanoo. *Niin ei kuulu olla.* Anthony on taipuvaisempi vauvakuumeeseen kuin minä. Kun joku hänen kaverinsa on saanut uuden tuhisevan vauvan, tai kun hänen kummilapsensa on tehnyt jotain söpöä, hän sanoo joka kerta hyvin tosissaan: *kokeillaan, annetaan palaa, mitä siinä muka voi menettää?* Juuri niin kuin tänä iltana.

Mitäkö siinä voi menettää? *Kaiken, Anthony,* haluan huutaa joka kerta. Vaikka onnistun aina toisinaan vakuuttamaan itselleni, että pystyn tähän, en voi suhtautua hoitoihin kevytmielisesti. Suunnitelmalliseksi ihmiseksi Anthony suhtautuu ihmeen huolettomasti siihen, miten koko ruljanssi voisi vaikuttaa elämäämme. Siis hedelmöityshoidot ja vauva tai – mikä vielä pahempaa – hedelmöityshoidot ilman vauvaa. Haluan hänen tunnustavan, mihin kaikki voi pahimmillaan johtaa. Hänen täytyy ymmärtää, miten rankkaa se on minulle. Kaikki ikävä nimittäin lankeaa naiselle, kuten aina, kun kyse on ihmislapsen saattamisesta maailmaan. Eikä ole sanottu, että se edes toimii. Entä jos koko homma menee hukkaan?

”Minun pitää vielä miettiä asiaa. Hyviä ja huonoja puolia.”

”Miksi aina oletat, että se menee pieleen?”

”Enkä oletta.”

”Kyllä oletat.” Nyt hänen äänensä on selvästi tuskastunut. ”Puhut siitä, miten kalliiksi se tulee taloudellisesti ja henkisesti ja fyysisesti, ihan kuin olisi jotenkin väistämätöntä, että joudut ravaamaan hoidoissa seuraavat kolme vuotta. Mitä jos se onnistuukin heti? Mitä jos kaikki menee loistavasti? Mitä jos lapsi voisi tulla noin vain, mutta emme vain uskalla yrittää?”

”Helppohan sinun on sanoa”, minä mutisen.

”Mitä sinä sanoit?” hän kysyy. Vaikka kuuli kyllä, tietenkin kuuli.

”Sanoin, että helppo sinun on sanoa. Eihän se sinulle tapahdu.”

”Tämä on meidän yhteinen juttu, Cat. Ole nyt kiltti, en voi ruveta tähän ilman sinua. Tiedän, että se on epäreilua, mutta en voi. Miettisit nyt vielä asiaa.”

Asetumme sohvalle vierekkäin katsomaan jotain ohjelmaa, jonka pitäisi Anthonyn mukaan olla hyvä, ja minä huomaan, ettei sykkeeni

ole koholla. Olen rauhallinen. Aiemmin nämä keskustelut itkettivät minua vielä jälkikäteenkin, mutta nyt ei tunnu missään. Mitä se kertoo? Olenko siis hyväksynyt, ettemme saa enempää lapsia? Tarkoittaako se, että se riittää minulle? Voinko tehdä tämän päätöksen molempien puolesta, vaikka kysymys lapsista koskee Anthonya siinä missä minuakin?

Vika on siinä, että Anthony pyytää minulta mahdottomia. En pysty päättämään tätä asiaa. Tavallaan toivon salaa, että se tapahtuisi itsestään. Jos odotamme vielä ja lykkäämme sitä ensin kuukaudella, sitten toisella ja vielä kolmannella, ehkä sitten jo tarppää. Aloin odottaa Theodorea, kun olimme yrittäneet vauvaa säännöllisesti puoli vuotta, eikä se aika ollut yhtään hassumpaa. Juuri kun ehdin huolestua, se olikin siinä. Yhtäkkiä oli aamuisin niin karmea olo, että se pahoinvointi olisi kellistänyt hevosenkin. Tiedän kyllä, että olemme yrittäneet jo pari vuotta turhaan. Tiedän, ettei munasoluvastossani ole kehumista ja että kohtuni on oudon muotoinen ja siksi vähemmän ”kotoisa ympäristö” alkiolle (tuo ilmaus tuntui niin karulta tässä asiayhteydessä, että teki mieli kuristaa solmioonsa se koppava lääkäri, joka loukkasi sillä anatomiaani). Tiedän kaikki nämä asiat, vaikka mieluummin olisin tietämättä. Kunpa voisimmekin olla tietämättömiä ja toiveikkaita, sillä se voi aivan hyvin tapahtua. Eihän sitä tiedä.

Kun nousen samana iltana yläkertaan ja ohitan valokuvamme portaikossa, hämmästelen (niin kuin usein vauvakeskustelujemme jälkeen) tätä yhteistä luomustamme. Perhettä, jonka olemme rakentaneet askel kerrallaan. Ensimmäisessä kuvassa emme ole olleet yhdessä vielä vuottakaan. Tuijottelemme toisiamme opiskelijabaarissa rennosti toisiimme nojaillen. Viimeisen kuvan Phoebe otti muutama kuukausi sitten puistossa Batterseassa, ja siinä olemme kaikki kolme. Minun tummat kiharani liehuvat tuulessa, ja Theodoren isältään perimä kastanjanruskea hiuspehko näyttää juuri niin täydelliseltä kuin aina.

Myöhemmin makaan sängyssä lukemassa. Kun Anthony tulee nukkumaan, suoritan tutut liikesarjamme. Laitan kirjan pois ja ojen-

nan hänelle silmämaskin. Sitten valot sammuksiin, minun pääni hänen olkapäälleen, toinen käsivarteni hänen rinnalleen ja hänen kätensä minun olkapäälleni. Siinä olen turvassa.

”Anthony”, kuiskaan.

”Niin”, hän vastaa. Tämäkin on hänessä ihanaa. Hän ei sano ”mitä” tai hymähdä kysyvästi. Hän sanoo ”niin”, olipa minulla mielessä mitä hyvänsä.

”En halua tehdä päätöstä. En pysty.” Olen pala kurkussa. En enää useinkaan itke vauvattomia vuosiamme. Yritän hillitä itseäni, koska eihän ihminen voi itkeä kahta vuotta joka ilta. Niin masentavaa, ettei sitä voi sanoin kuvata. ”Mitä jos se onnistuu ilman hoitoja? Toivoisin että –”

”Voi, Cat”, Anthony sanoo hiljaa, ja hänen äänensä vetää maton altani. Olen paljastanut salaisuuteni, ja samalla se on menettänyt voimansa. Se on sääliittävä, pieni ja typerä toive. Mutta toisaalta, mistä sitä tietää?

”Ymmärrän”, hän sanoo. ”Odotellaan vielä kuukausi.”

Ja minusta tuntuu, etten ole ikinä rakastanut miestäni niin paljon.

EPIDEMIA PUHKEAA

Amanda

Glasgow, Yhdistynyt kuningaskunta

1. päivä

Marraskuu on aina kiireistä aikaa, mutta tämä menee jo älyttömyyksiin. Gartnavelin sairaalan ympäristön kaksijakoisuus ei ole koskaan näkynyt selvemmin. Glasgown finimmän, keskiluokkaisen puolen liukastelut ja limaiset yskät tuovat ensiapupolille pilvin pimein väkeä, jolla on kalliissa kampaamossa raidoitettut hiukset, tietoa erilaisista antibiooteista ja taipumusta töksäyttelyyn ja jotka vaativat selvin sanoin, että heidän vanhempiansa ja isovanhempiansa on saatava hoitoa tällä punaisella minuutilla. Ja sitten toinen puoli: maksakirroosia, pitkäaikaista köyhyyttä ja elämänikäisen tupakoinnin karuja seurauksia.

”Taas yksi PES-potilas”, erinomaisen pätevä nuori hoitaja Kirsty heläyttää ja tyrkkää potilaspaperit käsiini porhaltaessaan ohitseni. Paska elämä -syndrooma. Se on lääkärislangia ja tarkoittaa: ”Oikeasti sinua ei vaivaa yhtään mikään. Olet vain todella surullinen, koska elämäsi on niin hirvittävän rankkaa, enkä minä voi sille asialle mitään.” Ennen yritin auttaa, silloin joskus naiivina untuvikkona. *Entä jos heillä ei ole ketään muuta?* mietin epätoivoissani ja soitin sosiaalihuoltoon seitsemän kertaa yössä niin ettei

minulle lopulta enää vastattu. Nyt kokeneena lääkärinä asenteeni on hiukan toinen.

”Miksi hänet sitten minulle lykätään?” minä kysyn. Tässä hukataan minun aikaani. Nämä ovat niitä paskahommia, jotka kuuluvat itsestään selvästi lääkäriharjoittelijalle.

”Asiakas haluaa nimenomaan tavata erikoislääkärinä eikä suostu puhumaan kenellekään muulle.” Jaha. Niin epäreilua kuin se onkin, sairaalassa saa usein parempaa hoitoa, jos on kovaääninen, itse-pintainen ja kaiken kaikkiaan oikea maanvaiva. Ei siksi, että täällä arvostettaisiin sellaisia temppuja. Ne tyypit vain halutaan ulos mahdollisimman pian.

Astun verhoihin eristettyyn pieneen tilaan, joka ei tarjoa potilaalle kummoistakaan yksityisyyttä, ja kysyn pirteään mutta samalla viileään sävyyn: ”Kuinka voin auttaa?” Tällä tavoin puhuttelen terveitä ihmisiä ylikuormitetulla ja alirahoitettulla ensiapupolillani.

”Tuo on jotenkin kipeänä”, sanoo kalvakka nainen vasemmalta puoleltani osoittaen lasta, joka näyttää tympääntyneeltä mutta terveeltä kuin pukki.

”Mikäpä sitten tuntuisi olevan vialla?” minä kysyn ja käyn pojan eteen istumaan. Papereiden perusteella hänen vitaaliarvonsa ovat normaalit. Hänellä ei ole edes kuumetta. Poikaa ei vaivaa mikään.

”Se nukkuu myöhään ja sillä on yskä.” Lapsi ei ole päästänyt ääntäkään.

Muutama viaton kysymys, ja arvoitus ratkeaa. Pojalla on meneillään kasvupyrähdys, ja hän meni kokeilemaan tupakkaa koulusta tullessaan jonkun toisen kurittoman kanssa. Soittakaa Sherlockille, täällä on luonnonlahjakkuus.

Juuri kun lähetän nolostuneen pojan äiteineen matkoihinsa, puhelin hälyttää. Minä vastaan. Kaksikuinen vauva, epäilty sepsis. Tulossa polille.

Kun puhelin ilmoittaa tulevasta traumapotilaasta, tunnen adrenaliinipiikin joka kerta vielä kahdenkymmenen lääkäri vuoden jälkeenkin. Kolme varttia kuluu kiivaassa työssä, ja kun lapsen tila on

saatu vakaannutettua, hänet kiidätetään yläkertaan teholle. Melkein saman tien tulee toinen traumapotilas. Tämä on tyypillisempi tapaus. Kolaripotilas, jolla on pahannäköisiä haavoja ja mahdollisesti sisäistä verenvuotoa. Tämän tapauksen kanssa vierähtää parikymmentä minuuttia, ja sitten potilas lähtee yläkertaan TT-kuvaukseen. Kun pesen käsiäni ja yritän muistella poikani vanhempainillan kellonaikaa, yksi naispuolisista lääkäriharjoittelijoistani tarttuu minuun kiinni.

Hän höpöttää jotain potilaasta, jonka tila on romahtanut, vaikka mies oli vielä äsken ihan kunnossa mutta ei ole enää ja apua. Hän on aivan hädissään. Olen nähnyt saman vaikka kuinka monta kertaa. Hän on ollut polilla vasta kymmenen viikkoa, ja hänen potilaansa kunto heikkenee ja hän on paniikissa. Tiedän kyllä, että minun pitäisi suhtautua häneen arvostavasti ja muistaa, että hän on vasta lääkäriharjoittelija ja että työn opettelu vie aina aikaa, mutta oikeasti minua vain pännii. Voin ymmärtää, että ihmisen osaamisessa on parantamisen varaa, ja siedän uupumuksesta aiheutuvat virheet. Mutta suoranaisestä pakokauhusta on ensiapupoliklinikalla yhtä paljon hyötyä kuin lattialuukusta soutuveneessä. Kuulostaa tyylyltä, vaikken edes sano sitä ääneen, mutta ensimmäinen ajatukseni on, ettei hänestä tule ikinä ensiapupoliklinikan lääkäriä. Jos ei pysty pitämään hermojaan kurissa, kun potilaan tila yhtäkkiä romahtaa, silloin on parasta valita jokin muu lääketieteen ala kuin se, joka on keskittynyt nimenomaan hätätapauksiin.

Kiiruhdan hänen kanssaan potilaan luo. Potilaan vaimo seisoo vuoteen vierellä ja itkee. Melkein sähähdän Fionalle, että potilas on toimitettava viipymättä elvytykseen, ja kysyn hiljaisella mutta hiiltyneellä äänellä, miksei tämä jo ole siellä. Ei tarvitse kuin vilkaista tätä miestä ja hänen vitaaliarvojaan tajutakseen, että hänen tilansa on hyvin vakava. Itse asiassa ei tarvitse edes olla silmiä päässä. Joka laite piippaa kuin viimeistä päivää.

Fiona sanoo, että potilaalla oli flunssa ja ettei tällä ollut mitään hätää vielä tullessaan, ei mitään hätää! Hän oli laittanut miehelle

tipan ja antanut parasetamolia ja mitä ilmeisimmin toivonut tämän häipyvän hetken kuluttua, sillä kysehän näytti olevan pelkästä flunssasta, tai niin hän päätteli.

Mutta nyt potilas tekee kuolemaa. Hengitys onnistuu vain väkisin, se on pelkkää pinnallista huohotusta. Keho ei enää kykene edes tähän perustehtäväänsä. Ihossa on harmaa sävy kuten ihmisellä, jonka elintoiminnot alkavat hiipua, ja kuume nousee nousemistaan. Nyt hänen ympärillään häärii seitsemän hoitohenkilöä. Ylihoitaja mittaa ja ilmoittaa kuumeen kahden minuutin välein, ja hänen äänestään kuuluu, miten poikkeuksellista näin nopea lämmön nousu on. Riisumme potilaan ja yritämme jäähdyttää häntä jäällä ja kylmillä pyyhkeillä. Tutkin hänet kauttaaltaan etsien haavaa, hyönteisen puremaa, parranajossa tullutta viiltoa, naarmua. Mitä tahansa syytä verenmyrkytykseen. Mitään ei löydy. Ihottumaa ei ole, joten kyse tuskin on aivokalvontulehduksesta. Alan uskoa, ettei miestä voida pelastaa. Kun elimet alkavat pettää, ei ole enää paljonkaan tehtävissä. Laitamme hänelle katetrin ja tipan ja annamme happea. Pumpaamme häneen järjettömän määrän antibiootteja ja viruslääkkeitä ja toivomme niiden alkavan purra rajun lämmön nousun syyhyn, mikä ikinä se onkin. Annamme steroideja hengityksen helpottamiseksi, teemme kaiken voitavamme. Otamme verinäytteitä infektion tunnistamiseksi, ja jos hän pysyy hengissä tulosten saamiseen asti, voimme räätälöidä antibiootit tai viruslääkkeet tarpeen mukaan, mutta nyt hänen munuaisensa eivät enää toimi. Virtsaa ei erity lainkaan – katetripussi roikkuu sängyn alla masentavan tyhjänä. Kun ystäväni kysyvät minulta puolileikillään, mahtaako heillä olla hengenlähtö lähellä, vastaan usein, että niin kauan kuin pissattaa, ei huolta ole.

Seison sivummalla ja katselen tätä näytelmää säilyttäen kasvoilani tyynen vakavan ilmeen. Mies on komea. Tummat hiukset, leuka sängyn peitossa, sympaattisen näköinen tyyppi. Vaimo pyrkii jatkuvasti tielle, itkee täysin lohduttomana. Hän näkee jo, mitä on tulossa. Näemme kaikki. Vaimo huutaa aina välillä, että meidän pitäisi tehdä

enemmän, mutta olemme jo tehneet kaikkemme. Voimme vain seurata tilannetta ja toivoa, että kuin ihmeen kautta potilaan tila alkaakin kohentua. Hänen saapumisestaan ensiapupolille on kulu-
nut kolme tuntia, kun laite, jonka ääntä olemme kaikki odottaneet,
aloittaa pitkän ujelluksensa. Sydän on pysähtynyt. Outoa kyllä, se
on tavallaan helpotus. Huoneeseen pakkautunut jännitys laukeaa.
Vihdoinkin voimme toimia. Ylihoitaja aloittaa painallukset. Käsken
antamaan adrenaliinin. Annamme sähköiskun. Sitten toisen ja kol-
mannen. Vaimo on mykistynyt järkytyksestä, ja yksi hoitajista on
ottanut hänet huostaansa ja pitelee häntä pystyssä elvytyshuoneen
nurkassa etäällä sairastuvoteesta. Sähköisku on niin väkivaltainen
toimenpide, että se mieluiten kätketään omaisten katseilta. Kun
ihminen yritetään herättää kuolleista, hänet ruhjotaan henkiihie-
veriin, jotta vastahankainen sydän suostuisi jälleen sykkimään.

Työmme ei tuota tulosta, mutta senhän jo tiesimmekin. Edes-
sämme on potilas, jonka kehon jokin tuntematon on tuhonnut.
Kätämme väsyvät. Ylihoitaja katsoo minua kysyvästi lätkät käsissään.
Pudistan päätäni. Olemme tehneet kaiken, mitä on mahdollista ja
mielekästä tehdä. Jos jatkaisimme vielä, piinaisimme vain suotta
kuolleen miehen ruumista. Viidenkymmenen kahden minuutin
jälkeen annan käskyn. ”Lopettakaa. Riittää.”

”Kuolinaika kello 12.34, 3. marraskuuta 2025.” Jätän yhden apu-
laislääkäreistäni viimeistelemään kuolemaan liittyvät paperityöt ja
lohduttamaan tämän miesparan leskeä. Vielä joitain minuutteja
sitten hän oli vaimo.

Paniikkiin joutunut lääkäriharjoittelijani Fiona on poissa tolal-
taan. Tämä oli hänen ensimmäinen nuori potilaansa, joka on kuol-
lut, ja nuorten kohdalla se on aina eri juttu. Potilaan menettäminen
ei ole ikinä helppoa, mutta kun ihminen on elänyt 85-vuotiaaksi ja
saanut sitten aivohalvauksen tai massiivisen sydänkohtauksen, sen
hyväksyy osana elämää, niin surullista kuin se onkin. Kuolemalta
ei säästy kukaan, ja vanha on jo aikansa elänyt. Hyvää matkaa, ja
nähdään siellä jossakin.